

MATEMATIKA

Vježbe

1. ishod

Polinomi

Neka su $a_0, a_1, a_2, \dots, a_n$ realni brojevi, te $n \in \mathbb{N}_0$. Tada se

$$p(x) = a_n \cdot x^n + a_{n-1} \cdot x^{n-1} + \dots + a_2 \cdot x^2 + a_1 \cdot x + a_0$$

naziva polinomom **n-tog stupnja**.

- brojeve $a_0, a_1, a_2, \dots, a_n$ nazivamo **koeficijentima polinoma**
- svaki dio polinoma koji se zbraja se naziva **monom**. Svaki monom u polinomu ima svoj stupanj
- **stupanj polinoma** jednak je najvećem stupnju svog monoma

Polinomi

Dijeljenje polinoma

- polinom $p(x)$ se može podijeliti polinomom $q(x)$ samo ako mu je stupanj veći ili jednak stupnju polinoma $q(x)$.
- prilikom dijeljenja nastaju još dva polinoma – rezultat dijeljenja $r(x)$ i ostatak $o(x)$. Pri tome uvijek vrijedi:

$$p(x) = q(x) \cdot r(x) + o(x)$$

- Rezultat dijeljenja polinoma $p(x)$ polinomom $q(x)$ tada zapisujemo:

$$\frac{p(x)}{q(x)} = r(x) + \frac{o(x)}{q(x)}$$

Ako je stupanj polinoma $n = 0$, onda polinom **nultog stupnja** zapisujemo u obliku:

$$f(x) = c, \quad c \in \mathbb{R}$$

- nazivamo ga **konstantnim polinomom** ili **konstanta**
- njegov graf je pravac $y = c$ koji je paralelan sa x-osi

Ako je stupanj polinoma $n = 1$ onda polinom **prvog stupnja** zapisujemo u obliku:

$$f(x) = kx + l, \quad k \neq 0$$

- nazivamo ga **linearnom funkcijom**
- Vodeći koeficijent (k) se zove **koeficijent smjera**, a slobodni (l) **odsječak na y-osi**
- Linearna funkcija ima jednu nultočku: $-\frac{l}{k}$

Ako je stupanj polinoma $n = 2$, onda polinom **drugog stupnja** zapisujemo u obliku:

$$f(x) = ax^2 + bx + c, \quad a \neq 0$$

- zovemo ga **kvadratna funkcija**
- **diskriminanta** kvadratne funkcije: $D = b^2 - 4ac$
- **nultočke** kvadratne funkcije: $x_{1,2} = \frac{-b \pm \sqrt{D}}{2a}$
- ako je:
  - $D > 0$ kvadratna funkcija ima dvije različite realne nultočke
  - $D = 0$ kvadratna funkcija ima jednu realnu nultočku
  - $D < 0$ kvadratna funkcija ima kompleksno konjugirane nultočke

- drugi zapis kvadratne jednadžbe

$$a(x - x_1)(x - x_2) = 0$$

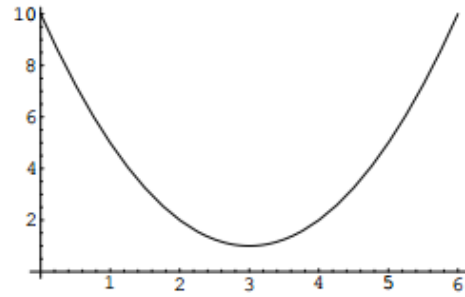
- x_1 i x_2 su dvije realne nultočke

- graf kvadratne funkcije naziva se **parabola**

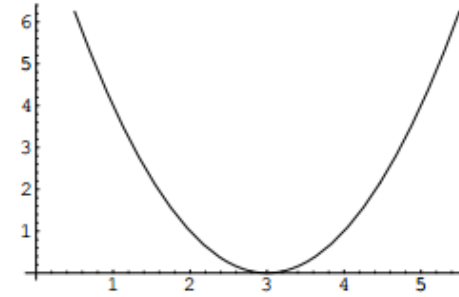
- Koordinate tjemena

$$T(x_0, y_0) = T\left(-\frac{b}{2a}, \frac{4ac - b^2}{4a}\right)$$

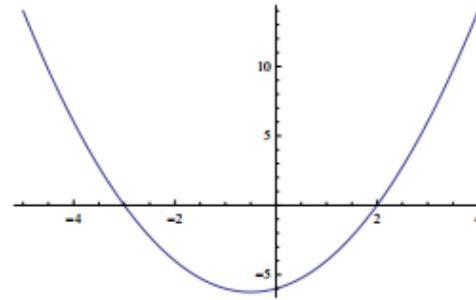
Izgled grafa kvadratne funkcije:

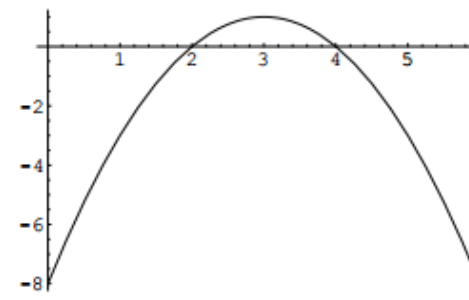
(a) $a > 0, D < 0,$

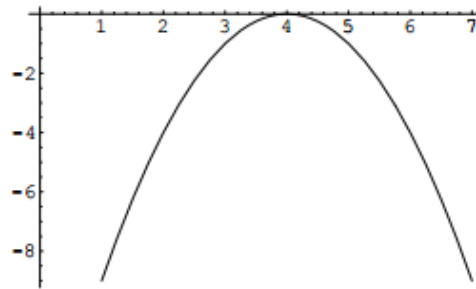
(b) $a > 0, D = 0,$

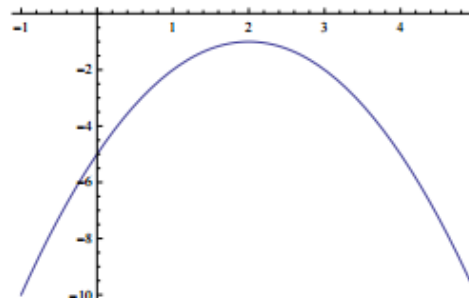
(c) $a > 0, D > 0,$

(d) $a < 0, D > 0,$

(e) $a < 0, D = 0,$

(f) $a < 0, D < 0,$

Zadaci

1.1. Odredite $f(x) + g(x)$ i $f(x) - g(x)$:

a) $f(x) = x^2 - 3x + 1$, $g(x) = 2x^2 + x - 1$

b) $f(x) = 2x^3 + 5x^2 - 2x + 7$, $g(x) = -3x^3 - 2x^2 + 5x - 3$

1.2. Odredite produkt zadanih polinoma $f(x)$ i $g(x)$

a) $f(x) = 3x^2 - x + 1$, $g(x) = x - 2$

b) $f(x) = x^3 + 1$, $g(x) = x^5 + x^2 - 1$

Zadaci

1.3. Podijelite zadane polinome $f(x)$ i $g(x)$

a) $f(x) = x^3 - 1, g(x) = x - 1$

b) $f(x) = 8x^3 - 14x^2 + x, g(x) = 2x - 3$

c) $f(x) = x^4 + 3x^3 + x - 1, g(x) = x^2 - 1$

Zadaci

1.4. Skicirajte graf funkcije

a) $f(x) = 2x - 4$

b) $f(x) = -x - 2$

c) $f(x) = -\frac{1}{2}x + 3$

1.5. Skicirajte graf funkcije

a) $f(x) = x^2 - 4$

b) $f(x) = -2(x + 1)(x - 2)$

c) $f(x) = 2x - 5 - x^2$

Zadaci

1.6. Nađite rješenja nejednadžbi:

a) $4(x + 2) + 2(1 - 5x) > x + 3$

b) $x - \frac{2-x}{3} \geq 1 + \frac{x}{2}$

c) $\frac{2}{3} - \frac{x+2}{2} < \frac{x-10}{6}$

1.7. Nađite rješenja nejednadžbi:

a) $3x^2 - 11x < 4$

b) $4 - x > 5x^2$

c) $9x^2 + 12x + 4 \geq 0$

Knjiga „*Matematika za IT*“, QR kod str. 25.

Racionalna funkcija

Racionalna funkcija je funkcija oblika:

$$f(x) = \frac{p(x)}{q(x)}$$

pri čemu su $p(x)$ i $q(x)$ polinomi.

Prava racionalna funkcija – stupanj polinoma u brojniku je manji od stupnja polinoma u nazivniku

Domena racionalne funkcije – skup svih realnih brojeva koji nisu nultočke nazivnika

Nultočke racionalne funkcije – nultočke brojnika

Iracionalna funkcija

Iracionalne funkcije su funkcije kod kojih se argument x nalazi pod znakom korijena.

Domena ovisi o parnosti korijena.

Domena funkcije $f(x) = \sqrt[n]{g(x)}$ (pri čemu je $g(x)$ neka funkcija):

- ako je n paran: domenu funkcije određujemo tražeći rješenja nejednadžbe $g(x) \geq 0$.
- ako je n neparan: neparna iracionalna funkcija ne postavlja dodatne uvijete na domenu. Domena funkcije $f(x)$ je jednaka domeni funkcije $g(x)$.

Zadaci

2.1. Odredite domenu i nultočke sljedećih racionalnih funkcija:

$$\text{a) } f(x) = \frac{x+1}{x-2}$$

$$\text{e) } f(x) = x + 2 - \frac{1}{x+2}$$

$$\text{b) } f(x) = \frac{x-3}{x^2-16}$$

$$\text{f) } f(x) = \frac{2x}{2x+1} + \frac{x}{x+4} - 1$$

$$\text{c) } f(x) = \frac{4x-x^2}{x^2+4}$$

$$\text{g) } f(x) = \frac{x}{x^2+4x+3} - \frac{1}{x+1} - \frac{2x}{x+3}$$

$$\text{d) } f(x) = \frac{x^2+1}{x^3-4x}$$

$$\text{h) } f(x) = \frac{21}{x^2-3x-10} - \frac{4}{x-5} + \frac{3}{x+2}$$

Zadaci

2.2. Riješite sljedeće nejednadžbe :

a) $\frac{2}{x} \leq 0$

e) $\frac{x+2}{x-3} < 2$

b) $\frac{-3}{x+1} \geq 0$

f) $\frac{(x+2)(x-3)}{x+1} \geq 0$

c) $\frac{x-2}{x+2} > 0$

g) $\frac{-x-2}{x+1} - \frac{1}{1-x} \leq 0$

d) $\frac{1}{x-1} \geq 1$

h) $\frac{2}{x+4} \leq \frac{1}{x-1}$

Knjiga „*Matematika za IT*“, QR kod str. 34.

Zadaci

2.3. Odredite domenu i nultočke sljedećih funkcija:

a) $f(x) = \sqrt{2x - 3}$

e) $f(x) = \sqrt[5]{2x^3 - 4x}$

b) $f(x) = \sqrt{x^2 - 1}$

f) $f(x) = \sqrt{x + 5} - \sqrt{2x + 2}$

c) $f(x) = \sqrt[4]{5x - x^2}$

g) $f(x) = \sqrt{x + 4} - \sqrt{2 - x}$

d) $f(x) = \sqrt[3]{x^2 - 5x + 10}$

Knjiga „*Matematika za IT*“, QR kod str. 40.

Eksponeñcijalna funkcija

Neka je a pozitivan realan broj različit od 1. Funkciju $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^+$ definiranu formulom

$$f(x) = a^x, \quad a > 0$$

nazivamo eksponeñcijalna funkcija s bazom a .

Svojstva eksponeñcijalne funkcije

Za svaki $x, y \in \mathbb{R}$ vrijedi:

1. $a^{x+y} = a^x \cdot a^y$

2. $a^{x-y} = \frac{a^x}{a^y}$

3. $a^{x \cdot y} = (a^x)^y$

Logaritamska funkcija

Neka je a pozitivan realan broj različit od 1. Funkciju $f: \mathbb{R}^+ \rightarrow \mathbb{R}$ definiranu formulom

$$f(x) = \log_a x, \quad a > 0$$

nazivamo logaritamska funkcija s bazom a .

Svojstva logaritamske funkcije (za sve $x, y \in \mathbb{R}^+$)

1. $\log_a(xy) = \log_a x + \log_a y$

5. $\log_a a = 1$

2. $\log_a \left(\frac{x}{y}\right) = \log_a x - \log_a y$

6. $\log_a 1 = 0$

3. $\log_a x^n = n \cdot \log_a x$

7. $\log_a a^x = x$

4. $\log_a x = \frac{\log_b x}{\log_b a}$

8. $a^{\log_a x} = x$

Zadaci

3.1 Riješite sljedeće jednačbe:

a) $5^{2x} = 125$ b) $\left(\frac{1}{2}\right)^x = 8$ c) $4^{3x+5} = 16$ d) $3 \cdot 10^{2x-1} = 3000$

3.2 Riješite sljedeće jednačbe:

a) $0.01^x \cdot 10^{-3} = (\sqrt{10})^{-x}$ b) $\left(\frac{1}{16}\right)^x \cdot (0.25)^{2x-3} = 2^5$

3.3 Riješite sljedeće jednačbe:

a) $3^{x+1} - 3^{x-1} = 8$ b) $5^{2x+2} + 25^{x-1} = 626$

Zadaci

3.4 Riješite sljedeće jednačbe (rješenje iskažite pomoću prirodnog logaritma):

a) $2^x = 10$ b) $2^x = 3^{2x-1}$ c) $\frac{3^x}{5^{x+1}} = 15$ d) $(3^{x-1})^2 = e^3$

3.5 Riješite sljedeće jednačbe (rješenje iskažite pomoću dekadskog logaritma):

a) $2^x = 10$ b) $2^{x+2} \cdot 5^{x-1} = 100$ c) $(3^{x-1})^2 = e^3$

Zadaci

3.6 Odredite domenu funkcije i riješite sljedeće jednačbe:

a) $\log_2 x = 3$

b) $\log_5(x - 1) = 4$

c) $3 \ln(3x + 2) = -3$

d) $10 + \log(x + 5) = 11$

3.7 Odredite domenu funkcije i riješite sljedeće jednačbe:

a) $2 \log(x + 1) = 0$

b) $2 \log(2x + 1) = 0$

c) $\ln(x^2 + 2x + 2) = 0$

Knjiga „*Matematika za IT*“, QR kod str. 50.

Trigonometrijski omjeri

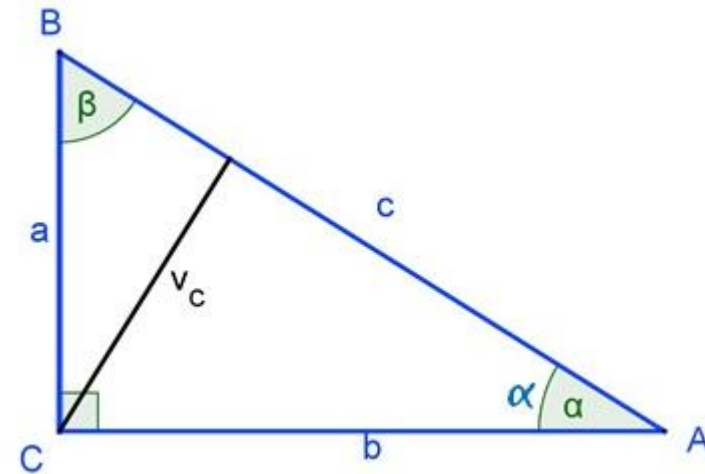
Definiramo ih u pravokutnom trokutu:

$$\text{sinus kuta} = \frac{\text{duljina nasuprotne stranice}}{\text{duljina hipotenuze}}$$

$$\text{kosinus kuta} = \frac{\text{duljina priležeće stranice}}{\text{duljina hipotenuze}}$$

$$\text{tangens kuta} = \frac{\text{duljina nasuprotne stranice}}{\text{duljina priležeće stranice}}$$

$$\text{kotangens kuta} = \frac{\text{duljina priležeće stranice}}{\text{duljina nasuprotne stranice}}$$

$$\sin \alpha = \frac{a}{c}$$

$$\cos \alpha = \frac{b}{c}$$

$$\text{tg } \alpha = \frac{a}{b}$$

$$\text{ctg } \alpha = \frac{b}{a}$$

$$\sin \beta = \frac{b}{c}$$

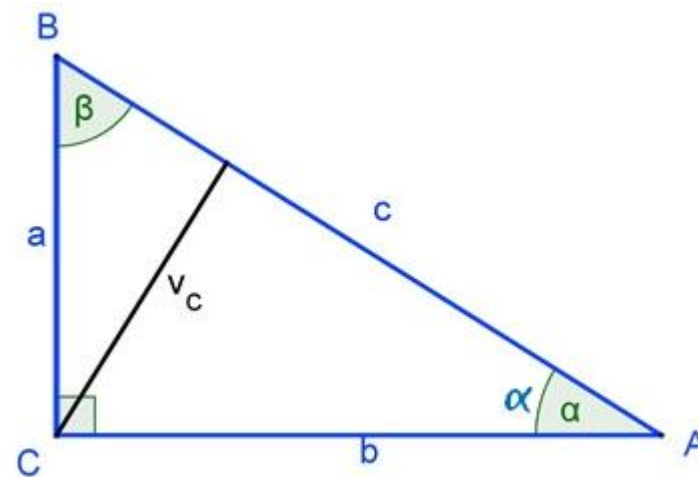
$$\cos \beta = \frac{a}{c}$$

$$\text{tg } \beta = \frac{b}{a}$$

$$\text{ctg } \beta = \frac{a}{b}$$

Vrijednosti trigonometrijskih omjera nekih kutova:

kut α	0π 0°	$\frac{\pi}{6}$ 30°	$\frac{\pi}{4}$ 45°	$\frac{\pi}{3}$ 60°	$\frac{\pi}{2}$ 90°
$\sin \alpha$	0	$\frac{1}{2}$	$\frac{\sqrt{2}}{2}$	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	1
$\cos \alpha$	1	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	$\frac{\sqrt{2}}{2}$	$\frac{1}{2}$	0
$\operatorname{tg} \alpha$	0	$\frac{\sqrt{3}}{3}$	1	$\sqrt{3}$	$\pm\infty$
$\operatorname{ctg} \alpha$	$\pm\infty$	$\sqrt{3}$	1	$\frac{\sqrt{3}}{3}$	0

$$\operatorname{tg} x = \frac{\sin x}{\cos x}$$

$$\operatorname{ctg} x = \frac{\sin x}{\cos x} = \frac{1}{\operatorname{tg} x}$$

Zadaci

4.1. Odredite vrijednosti stranica i kutova u pravokutnom trokutu ako je (a, b – duljine kateta, c – duljina hipotenuze):

a) $c = 6 \text{ cm}, \cos \beta = \frac{\sqrt{2}}{2}$

d) $a = 5 \text{ cm}, \alpha = 35^\circ$

b) $a = 3 \text{ cm}, \sin \alpha = 0.6$

e) $c = 10 \text{ cm}, \alpha = 70^\circ$

c) $a = 5 \text{ cm}, \operatorname{tg} \alpha = 1$

f) $b = 8 \text{ cm}, \alpha = 50^\circ$

4.2. Odredite vrijednosti kutova u pravokutnom trokutu ako je (a, b – duljine kateta, c – duljina hipotenuze):

a) $a = 5 \text{ cm}, c = 9 \text{ cm}$

b) $a = 6 \text{ cm}, b = 9 \text{ cm}$

c) $b = 4 \text{ cm}, c = 8 \text{ cm}$

Zadaci

4.3 Zadan je jednakokrani trokut s oznakama: a = duljina osnovice, b = duljina kraka, α = veličina kuta uz osnovicu, β = veličina kuta između krakova. Odredite:

a) $a = 12\sqrt{3} \text{ cm}$, $b = 12 \text{ cm}$ $\alpha, \beta, P = ?$

b) $\alpha = 45^\circ$, $a = 20 \text{ cm}$ $b, P = ?$

c) $\alpha = 50^\circ$, $b = 14 \text{ cm}$ $a, O = ?$

4.4 Zadan je pravokutnik.

a) Duljina dijagonale je 6 cm, veličina kuta između dijagonale i kraće stranice je 30° , odredite opseg i površinu pravokutnika.

b) Duljina duže stranice je 8 cm, veličina kuta između dijagonale i dulje stranice je 45° , odredite opseg i površinu pravokutnika.

Knjiga „*Matematika za IT*“, QR kod str. 67.

Hvala na pažnji!

